

Az Oktatásügyi Minisztérium Szemléltető Filmkirendeltsége
filmdia sorozatából

216. szám.

AUSZTRÁLIA ÁLLATAI I.

Állattán sorozat: 30.
Készült: 1955. évben.

Ausztrália állatvilágának tipikus képviselői az erszényesek. Ezeknek zöme ezen a kontinensen él, és itt olyan formagazdaságról tanuskodik, mint a félmajmok Madagaszkár szigetén. Ausztrália elszigetelt kontinensén ez az ősrégi állatsereg zavartalanul biztosíthatta fennmaradását. A denevérek és rágcsálók mellett Ausztráliában él az egyedüli őslakó, amelyek a százezerévek folyamán itt eléggé alkalmazkodhattak környezetükhöz.

Az erszényesek sorsa Ausztráliában, a fehér ember térhódítása óta egyre rosszabbodott. A kengurukat kiszorították a legelésző juhnyájak, melyek azokkal nem fértek meg. Egyesült erővel pusztította az ember is Ausztráliában, állítólag azért, mert sajátságos szagukat még a legelő növényzetén is megéreztek a juhok, s azt megutálták. A kisebb erszényeseket pedig, ahol csak rájuk akadnak, mindenütt könyörtelenül pusztítják, agyonverik. Mindenesetre van rá eset, hogy egyikük-másikuk valami tyukot ellop, vagy egy növényt megrág. Az erszényes farkas állítólag már juhokat is szét-tépett, az erszényes medve is, de ők azért nem nevezhetők kimondottan károsaknak. Még kevésbé mondhatjuk ezt a kis erszényes menyétre, a Phascogale-ra. Az ugyancsak mindenütt tenyészhetne, de hogy mégis szinte egészen kivészett, legjobban az bizonyítja, hogy Heck, a berlini állatkert igazgatója nem kevesebb, mint 20 év óta kutat utána

1. A tafa.

A tafa - így nevezik ezt az állatot új Dél-Wales benszülöttei - vagy a coming-coming, ahogy Ausztrália nyugati tartományaiban hívják, ennek a nemnek legtermetesebb képviselője. Nagyságra megegyezik a mi mókusainkkal; testhossza 24, farka mintegy 22 és fél cm.

A tafa csinos, ártatlan állatnak látszik, de állítólag az ültetvényesekre mégis valóságos csapás. Vad, vérszomjas és vakmerő rablónak bizonyul, mely áldozatainak véréből szinte megittasodik és portyázásai alkalmával az emberi lakásokba is bemenészkedik. A legszűkebb résen is keresztülfér, falon és ösvényen átugrik, s így mindenütt utat talál. A telepítvényesek nagy szerencséjére nincsenek meg neki a patkányok erős metszőfogai, s egy jól záródó ajtóval távoltarthatjuk ezt a kártevőt. De mégis mindenkinek ügyelnie kell arra, hogy tyukótlak és galambduccok zárva legyenek, ha akarja, hogy életben maradjanak szárnyasai.

Gould szerint a tafa éjjeli állat, s nappal kidőlt fák odvaiban alszik. Este az ágas-bogas helyeket keresi fel s ott különösen a rovarok vadászatában különös járatasságot árul el. Ha megfogjuk, dühbe jön, s a legkétségbeesettebb mozdulatokkal iparkodik megmenekülni, s a mellett kegyetlenül harap.

2. Erszényes menyét.

Az erszényes ragadozóknak egy már jóval kisebb faja ez a 13 cm hosszú állatka, melynek 8 cm hosszú farka egyenletesen röviden és gyéren szőrös s a vége felé kissé felborzolódik.

Ugy mozog a fatörzseken, mint a mi mókusaink, egymásutáni igen gyors ugrásokkal, az ágak között és alatt egyaránt ügyesen és könnyen bujkál. A nemek között nagyságbeli különbségek vannak, a nőstény mindig jóval kisebb a híménél. G i l b e r t szerint az anya emlőjéről egy kis bőrredő lóg le, amelyből a hasoldal hosszú szőrei lefelé lógnak és ezáltal a fiatalokat betakarják és megvédik. A hastájéknak ebben a redőjében lehet az erszénynek egyetlen nyomát felismernünk, amellyel ennél a nemzetségnél találkozunk.

3. Erszényes nyul.

Ausztrália déli és nyugati tartományaiban otthonos. Felül fakószürke, alul fehér, feje és törzse 40 farka 20 cm hosszú, vagy hosszabb. Csupasz, hegyes fülei feltűnően megnyultak, csucsuken finoman rojtosak, kívül és elöl fakóbarna szőrökkel vékonyan megvakva. Tápláléka rovarokból, azok lárváiból, továbbá füvekből és különféle cserjék gyökereiből áll, de különös előszeretettel fogyasztja el egy cincérnek husos lárváját /CerambyX/, amely az akác-fák gyökerében él és a feketéknek /négereknek/ is kedvenc csemegéje.

4. Foltos erszényes nyest.

A foltos erszényes nyest kedvenc tartózkodási helyei a tengermel-leki erdőségek. Itt nappal földbe vájt lyukakban, fák gyökerei vagy kövek alatt, vagy korhadt fákban tanyázik. Az éj beköszön-tésével, ha zsákvány után néz, messzire elkalandozik.

Többnyire döglött állatokból él, amelyeket a tenger hullámai vet-nek partra, de azért az erdőben kisebb emlősökre és madarakra is ráveti magát, melyek a földön költenek, s nem veti meg a rovaro-kat sem. A tyúkólakba is ellátogat és nyest módjára, kiméletlenül megfojtja a szárnyasokat, melyek karmai közé kerülnek, s közben betolakodik a házakba is, hogy ott húst és zsírt lopjon. Alatto-mosan és óvatosan jár, de mozdulatai mégis gyorsak és fürgék. A fákra azonban ügyetlenül kuszik, azért is legszívesebben a föl-dön tartózkodik, habár hébe-korba rézsutosan kidőlt fatörzsekre is felsétál. Kölykeinek száma 4-6 között ingadozik. Az erszényes nyestet épp olyan elszántan üldözik, mint az eddig említett raga-dozó szárnyasokat. Sokszor nagy számmal fogják össze vascsapdá-val, melybe valami állati csalétket helyeznek.

5. Erszényes farkas.

Vad kutyához hasonlít. Tasmániában él. Veszedelmes ragadozó, e-zért erősen irtják.

6. Erszényes róka.

Az erszényes róka Ausztráliát és Tasmániát lakja, s egyike a leg-gyakoribb ausztráliai erszényeseknek, rokonaihoz hasonlóan kizá-

rólág erdőségekben él fákon és határozottan éjjeli életmódot folytat, mert csak 1-2 órával naplemente után jön elő rejtekéből. Lomhasága olyfokú, hogy minden különösebb nehézség nélkül megfoghatja valaki, aki egy kissé is jártas a kuszásban. Mihelyt a veszélyt megérzi, farkával valami ágra kapaszkodik s mereven csüng hosszabb ideig ebben a helyzetben, s ezáltal nem egyszer szem elől téveszti azt, aki keresi. A földön állítólag még lomhább, mint a fákon. Tápláléka nagyjára növényi, azonban nem veti meg a kisebb madarakat vagy más gyöngébb gerincest. Az ügyetlen rabló áldozatát - először jó ideig kiozza, akárcsak a nyest. Elülső lábai között forgatja, szorongatja, míg végre kipróbálja rajta éles fogait, felnyitja velük koponyáját s legelőször agyvelejét eszi meg. S ekkor kerül a többi részekre sor.

A benszülöttek szorgalmasan vadásszák az erszényes rókát, s husát átható szaga ellenére is kiváló csemegének tartják. Prémjét sokszorosan értékesítik.

Lágy, gyapjas szőrméjüket Európában is megbecsülik. Ezek ausztráliai opossum néven kerülnek a kereskedelembe.

7. Ormányes bandikut.

Sajátságos erszényes ez, amely éppugy hasonlít a nyulhoz, mint valami cickányhoz. Jogosan viseli nevét, amennyiben ormányszerűen megnyult orra van. Ugyanis az orrnak a hegye messze túlér az alsó ajkon. Szőrözete felül fakósárgán, barnásan és feketén preczelt, ami az egyes szőrök kétféle színezete folytán jön létre, ezek ugyanis alul szürkék és aztán fokozatosan mennek át a fekete árnyalatba, gyakran azonban barnás fakósárga színben végződnek. Ausztráliának legismertebb részét: keleti felét lakja. Az állat nem nagy számmal fordul elő szétszórva a tenger és a hegyvidék közötti földterületen. Itt a száraz, köves helyeket keresi fel, s minden egyéb hasonló területen, még Sydney környékén is éppen olyan gyakori, mint másutt.

Tápláléka hagymagumókból és más gyökerekből áll, amelyeket erős elülső karmaival könnyen kiás.

8. Foltos kuzkus. /Phalanger maculatus./

Macskanagyságu, zömök éjjeli állat. Barátságtalan, fogságban nehezen szelidíthető. Növényi táplálékkal él. Farkuk vége csupasz és bekunkorodik. Ezzel kapaszkodnak meg az ágakon olyan erővel, hogy igen nehéz onnan lefejtetni őket. Hátulsó lábuk között van erszényük, melyben a nőtény 2-4 kölyköt rejteget.

9. Koala /Phascolarctus cinereus/.

Erszényes medve. 1/2 méter magas. Lassu mozgásu, ausztráliai lajhárnak nevezik. Járása a medvére emlékeztet. Az Eucalyptusfák koronáján szeret legszívesebben tartózkodni. Növényevő, békés természetű, ezért könnyen szelidíthető. Ausztrália sok egyéb, nagyobb emlőséhez hasonlóan ez az állat is egyre jobban megritkul.

10. Erszényes pézsmapatkány.

Az erszényes pézsmapatkány apró, patkányformájú állat, mely nem hosszabb 41 cm-nél s ebből 16 cm a csupasz, pikkelyes, hátrafelé vékonyodó farkára esik.

Az állat semmiesetre sem ritka, de visszavonultsága, rejtett életmódja miatt, és ezért is, mert tartózkodási helyül a sűrű erdőségeket választja, mindig nehéz volt megközelíteni. Ami életmódját illeti, azt mondhatjuk, hogy nappali állat, s mozdulatai ha nem zavarjuk, határozottan kecsesek. Mindegyik nemnek erős pézsmaillata van.

11. Oposszum-patkány.

Ez a faj, mely az oposszumpatkányok legnagyobbika, egész Ausztráliában - annak északi pereme kivételével - mindenütt előfordul. Nyulnagyságu: igen rövid lekerekített fülekkel és meglehetősen hosszú szőrözettel. Háta szürkésbarna, feketén és fehérén precizálva, hasoldala pedig piszkos fehér vagy sárgás. Legjellemzőbb rá azonban farka végének fekete, bozontos és fésűsen elálló szőrei. Testhossza 67 cm, s ebből 31 cm a farkra esik.

Füveket legelésznek, vagy a gyökereket rágnak, melyeket a föld alól kiásnak, mégpedig igen ügyesen, minden nehézség nélkül. Ha nappal megzavarják, akkor bámulatos gyorsasággal iramodnak valami földbevéjt lyukba, faodba, vagy sziklaüregbe, s ott kellőképpen elrejtőznek.

12. Kenguru patkány. /Potorous tridactylus/

Hazája Dél-Ausztrália és Tasmania. Gumó, gyökér képezi főként táplálékát. Igen szapora. A táplálékát kiásza a földből és ezért is nagy károkat okoz.

13. Szürke óriás kenguru. /Macropus giganteus/

A kenguruk hazája Ausztrália és az azt környékező szigetvilág. A földrész szívében a végtelen messzeségbe elnyúló füves steppék alkotják kedvenc tartózkodási helyeiket.

A kenguruk kétségtelenül azok közé az emlősök közé tartoznak, melyek különösebb figyelmet érdemelnek. Tulajdonképpen minden egyes vonásuk érdekes: mozgásuk és pihenésük, táplálkozásuk módja, szaporodásuk, fejlődésük és értelmességük.

A kenguru érzékei között talán hallása a legfejlettebb. Legalább is fogságba ejtetteken azt látjuk, hogy állandóan fülelnek, mint nemes vadjaink az erdőben. Látása már gyöngébb és a szaglása pedig minden valószínűség szerint még fejlettebb.

A vadon élő kenguru veszély esetén, akár komoly az, akár annak látja vaktában eszeveszetten rohan előre. Szinte megfékezhetetlen ilyenkor és néha olyanokat ugrik, hogy összetörnek lábszárnak erős csontjai; a fogságbaejtett kenguru számára tehát új otthona mindig veszedelmet jelent.

Farkukkal együtt olykor 3 méter hosszúságot is elérnek. Fűves legelőn, csapatokban él. Prémje értékes, igen pusztították, ezért kipusztulóban van.

14. Hegyi kenguru.

Ez a dél ausztráliai faj, mely a sziklás vidékeket lakja, testhosszúságú farkát beleszámítva, 1.25 m nagyságot ér el. Sötét biborszürke, oldalt fehéresbarna, hátul fekete, alul barna vagy barnásfekete, álla és melle fehéres, arca fehéresszürke, elmosódott sötét folttal; sötétebb színű fülei sárgán szegélyezve, belül halványsárgák, lábai és farka feketék.

Hazája Új Dél-Wales és Ausztrália délkeleti része.

A hegyi kenguru oly ügyesen és szinte majomszerű mozdulatokkal iramodik tova hazájában, a sziklák között, mint kevés más állat és itt hamarosan eltűnik a dingók és az agarak szeme elől, melyekkel vadásszák. Egyik szikláról a másikra ugrik, mindig feljebb törekszik, míg végre a legmagasabb szikla-csúcson biztos menedékre talál. Különös ügyességgel mászik a fákra is.

15. Fekete Wallaby. Black Wallaby. /Macropus wallabatus/

Kb. 1 m nagyságú erszényes állat. Ellentétben a szürke kenguruval mocsárlakó, nedves helyeket kedvelő állat.

16. Kacsasőrű emlős. Platypus. /Ornitorhynchus anatinus/

Dél Ausztráliában fordul elő. Elülső végtagja mind uszásra, mind ásómunkára alkalmas. Meredek part mentén építi több bejárattal bíró fészket. Évente 2-3 tojást tojik. Kicsinyeit a nőstény hasán elhelyezkedő barázdában összegyűlt tejjel szoptatja.

17. Ausztráliai hangyás sün. Echidna. /Echidna aculeata/

/Normál és albino típus./ Szaporodása pergamentszerű tojással történik. A nősténynek költőtáskája van, melybe a magokkal tehetetlen kicsinyeit elhelyezi. Itt emlője nincs, a kicsinyek az anyaállat által kiválasztott tejet isszák.

18. Gyűrűsfarkú oposzum. /Pseudochirus cooki/

/Másképpen tasmaniai falanger/ Alkonyati ill. éjszakai állat. Sokszor a gyümölcsökben igen nagy károkat okoz.

19. Tollfarkú erszényes egér. /Distoechurus pennatus/

/Másképpen: törpe falanger./ Új Guinea szigetén él. Mindössze 15-16 cm hosszú erszényes. Tápláléka gyümölcs. Éjjeli állat.

20. Tasmaniai vombat. /Phascology ursinus/

Rágcsáló erszényes, mely ásó és gyümölcssevő életmódhoz alkalmazkodott. Prémje értékes. Testnagysága a 95 cm hosszúságot is elér.

21. Dingó. /Ganis dingo/

Ausztrália nem erszényes vad kutyája. Nehezen szelidíthető és a juhnyájokban igen nagy károkat okoz. Erősen kiirtották.

Készült a Felsőoktatási Jegyzetellátó Vállalatnál
Felelős vezető: Heitter Imre.